

зажем стає показником розвитку сформованості його ціннісного ставлення до образотворчого мистецтва.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Масол Л. М. Мистецтво (інтегрований курс) : підруч. для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Л. М. Масол. – К. : Світоч, 2014. – 240 с. : іл.

2. Масол Л. М. Мистецтво. Робочий зошит. 6 клас : навч. посіб. / Л. М. Масол, О. В. Гайдамака, Г. В. Кузьменко. – К. : СВІТОЧ, – 2014. – 72 с. : іл.

3. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів: Музичне мистецтво; Образотворче мистецтво; Інтегрований курс «Мистецтво». 5–9 класи / Л. Масол, О. Коваленко, Г. Сотська, Г. Кузьменко [та ін.]. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2013. – 32 с.

4. Шарко В. Д. Сучасний урок: технологічний аспект : посіб. для вчителів і студентів / В. Д. Шарко. – К. : СПД Богданова А. М., 2007. – 220 с.

Кузьменко Г. Формирование ценностного отношения к изобразительному искусству у учащихся 6-х классов (на материал пейзажного жанра)

В статье даются методические рекомендации, направленные на активизацию воспитательных возмож-

ностей уроков искусства в становлении ценностного отношения к изобразительному искусству учащихся младшего подросткового возраста (на материале пейзажного жанра в 6-м классе).

Ключевые слова: ценности, подростковый возраст, воспитательные возможности изобразительного искусства, пейзаж.

Kuzmenko G. Establishing of valuable attitude to the graphic art by pupils of the 6th form (on the material of landscape painting style)

The article proposes methodical recommendations for the activation of educative possibilities of lessons of graphic art while establishing a careful attitude to the graphic art by junior teenagers (on materials of landscape painting style in the 6th form).

Keywords: values, teenagers, educative possibilities of fine art, landscape.

Стаття надійшла до редакції 4 вересня 2014 року

УДК 37.013.43

Олександра Гурін,

методист Навчально-методичного центру освіти м. Львова,
аспірант Інституту проблем виховання при НАН України

ОСВІТНЯ ТЕХНОЛОГІЯ «ДЕНЬ ШКОЛИ В МУЗЕЇ»

Стаття висвітлює проблеми використання технологічного підходу до організації у просторі музею шкільних заходів, зокрема, присвячених святкуванню 200-річчя від дня народження Т. Г. Шевченка. Підкреслюється роль музею у формуванні загальнокультурних та загальнолюдських цінностей в навчально-виховному процесі.

Ключові слова: педагогічна технологія, технологізація навчального процесу, технологічний майданчик, педагогічний марафон.

Гуманістична спрямованість сучасної освіти полягає у всебічному розвитку особистості, її якостей, що неодмінно позначається на розвитку всього суспільства. Визнання унікальності людини, індивіда, дитини приводить до перебудови всієї життєдіяльності школи, переходу «від всіх до кожного». Для виконання поставлених перед нею завдань школа через взаємну співпрацю із закладами культури повинна спрямовувати навчально-виховну діяльність таким чином, щоб допомагати школя-

рам в особистісному самовизначенні. Нині актуальним є створення нових освітніх технологій, які сприяли б формуванню світоглядної культури, індивідуального досвіду, творчості учнів.

Метою статті є висвітлення технології «Дня школи в музеї», яка спрямована на розширення доступу школярів до величезних багатств, втілених у пам'ятках культури, збирати й зберігати які покликані музейні установи, що сприяє підвищенню ефективності навчального про-

цесу та гарантує досягнення запланованих результатів навчання завдяки впровадженню ефективних форм проведення інтегрованих занять, розроблених спільно освітянами та музейними працівниками з урахуванням потреб різновікових категорій учнів.

Аналіз останніх наукових досліджень. Сьогодні спостерігається цілком об'єктивне зростання ролі музеїв у навчально-виховному процесі шкільної молоді. Тому сучасне трактування культурологічного значення музею за збереження та популяризацію культурної спадщини, і можливість віддзеркалення ролі особистості в історичному плані [1]. Ці напрямки діяльності музеїв усебічно висвітлені в зарубіжній (Й. Аве, Г. Бутіков, К. Газалова, А. Грегорова, А. Закс, Ю. Зиновьева, А. Хаттон) та вітчизняній (Г. Мезенцева, Ю. Омельченко, О. Січкарук) літературі.

Особливе теоретичне та практичне значення в налагодженні системи «музей – школа» мають концептуальні положення музейної педагогіки (О. Бойко, О. Ванслова, Д. Камерон, І. Коссова, Р. Рашитова, Б. Столяров, Л. Шляхтіна, М. Юхневич), яка активно розвивається зараз у країнах Європи, США, державах пострадянського простору та на теренах України.

Проблемі виховання особистості засобами мистецтва, зокрема музейними цінностями, присвячені праці таких авторів, як О. Гайдамака, Н. Ганнусенко, І. Зязюн, Л. Масол, Н. Миропольська та ін. Вони розглядають сутність інтегрованого підходу до естетичного виховання школярів, етапи формування ціннісного ставлення учнів до культурного надбання, розкривають та обґрунтовують технології розвитку сучасної особистості у процесі пізнавально-мистецької діяльності. Таким чином, інтеграція освіти й культури стає важливим елементом технологізації навчально-виховного процесу. Тому є актуальним дослідження ролі музею у створенні та впровадженні нових освітніх технологій.

Постановка проблеми. Одне з найважливіших завдань виховання полягає у вивченні механізмів формування особистості, які є необхідною умовою успіху перетворення виховних вимог суспільства у внутрішні регулятори поведінки й діяльності підростаючої особистості. Виховний процес загальноосвітньої школи, підсилений виховними можливостями музею, покликаний орієнтуватися на формування в учнів здатності пристосуватися до навколишньої дійсності. Велика роль тут відводиться й вчителю, і музейному працівнику, які спільно впливають на внутрішнє гартування учнів, їх уміння застосовувати прийоми самодисципліни та приймати виважені рішення за допомогою сприймання та інтерпретації творів мистецтва.

Виклад основного матеріалу. Українська освіта, враховуючи загальні педагогічні вимоги й тенденції, зокрема – прагнення до використання педагогічних технологій, скерована на отримання запрограмованих і прогнозованих освітніх результатів. В освітній практиці педагогічна технологія може функціонувати на таких рівнях: загально-педагогічному, предметно-методичному та локальному.

Відповідно до цих рівнів слушно розмежувати такі поняття, як «освітня технологія», «педагогічна технологія», «технологія навчання (виховання, управління)». Спільними для освітньої, педагогічної технології, а також технології навчання (виховання, управління) є актуальні для певного історичного етапу освітні концепції, системи поглядів.

Педагогічній технології на загал притаманні всі ознаки системи: логіка процесу, взаємозв'язок частин, структурна і змістова цілісність, соціо- і природодоцільність, інтенсивність усіх процесів.

Оскільки технологія є важливою умовою втілення концепції в практику, закономірно постає питання, а чи не підміняє вона методику. Як відомо, методика обумовлюється окремою дидактикою, яка враховує своєрідність змісту освіти й засобів її засвоєння. За своєю сутністю поняття «методика» є ширшим, ніж поняття «технологія», адже воно поєднує змістовий і інструментальний аспекти педагогічного процесу. Оскільки у межах методики можуть співіснувати різні технології, то методика є окремою теорією, а технологія є алгоритмом її втілення у практику.

Сучасному педагогові та музейному працівникові, який працює з учнями на експозиції, недостатньо володіти методикою, вони повинні вміти трансформувати знання та вміння, тобто володіти технологією отримання запланованого результату. Адже суттєвою особливістю педагогічної технології є гарантування кінцевого результату й проектування майбутнього навчального процесу.

У даному річизі змінюється також і роль сучасного музею. Поступово приходиться усвідомлення його як унікального культурно-освітнього центру, що передає науковий, художній, історичний досвід від покоління до покоління. Сьогодні музей – це культурно-освітній заклад, який ставить перед собою, окрім специфічних професійних завдань, також широкі наукові, просвітницькі, науково-освітні, естетичні та виховні завдання.

У просторі сучасного музею дуже чітко простежуються залежність людини від суспільно-культурної спадщини й закономірність процесу оволодіння загальнолюдськими цінностями, що надає можливість учню обирати у процесі навчання ті здобутки культури, які відповідають його культурним запитам та є значущими для

особистісного розвитку. Тому на впровадження музейно-освітньої концепції «Створення єдиного культурно-освітнього простору м. Львова», запропонованої департаментом гуманітарної політики Львівської міської ради, управління освіти міста запланувало святкування 200-річчя від дня народження Т. Г. Шевченка провести спільно із загальноосвітніми навчальними закладами та музеями м. Львова.

Завдяки такому підходу відповідно підготовлені музейні експозиції, за умови застосування педагогами й музейними співробітниками спеціальних технологій, допомагають створити ефективне навчально-виховне середовище, покликане формувати в учнів емоційно-ціннісне ставлення до постаті Кобзаря. При цьому акцентується активна роль школярів у процесі заняття на експозиції, що допомагає виявити їхні внутрішні переживання під час творчо-пошукової діяльності. Таким чином, через технологізацію освіти музейний простір також перетворюється на технологічний майданчик, де учні не тільки пізнають художні твори, а й проявляють себе як дослідники, науковці, глядачі, експериментатори, майстри, асистенти екскурсоводів та ін.

Однією з таких інноваційних форм взаємодії школи й музею є технологія «педагогічного марафону», запропонована заслуженим учителем України, учителем музичного мистецтва Львівської СЗШ № 50 ім. А. Макаренка І. Ласкій та методистом Навчально-методичного центру освіти м. Львова О. Гурином. Поглиблений науковий і практичний інтерес авторів до педагогічних технологій як засобу підвищення ефективності навчально-виховного процесу спричинив розвиток «педагогічного марафону», у процесі якого було визначено його нові універсальні сутнісні дані. Тому, за пропозицією І. Ласкій та О. Гурина, освітньою і батьківською громадами школи було прийнято рішення провести, крім шкільних заходів, приурочених ювілейній даті Т. Шевченка, День школи в музеях міста.

За принципом художньо-педагогічної драматургії такий масштабний одноденний «педагогічний марафон» усієї школи мав спільний епіграф: «Кобзарю, знов до тебе я приходжу, бо ти для мене совість і закон» (Л. Костенко). Перспективна мета всіх запланованих заходів була: «Я хочу знати все про Т. Шевченка, митців, які присвячували йому свої твори». Загальна мета уроків, заходів, проектів була сконцентрована на здобутті учнями освітніх компетенцій, розвитку творчого мислення, формуванні здатності сприймати твори мистецтва, висловлювати особистісне ставлення до них, вихованні ціннісних орієнтацій у сфері історії, мистецтва, християнської етики, літератури тощо, розумінні зв'язків мистецтва з культурним та історичним середовищем.

Реалізація технології відбувалася під час уроків, екскурсій, де школярі знайомилися з культурно-мистецькою Шевченкіаною Львова, з видатними особистостями, які висвітлювали значення постаті Т. Шевченка у своїй творчості. Основне завдання полягало в систематизації знань школярів з окремих тем та предметів, наданні можливості учням відчутти особливості художнього мислення окремої епохи та митців. До спільної акції були залучені наступні музеї: Львівський національний музей ім. А. Шептицького, Художньо-меморіальний музей І. Труша, Львівський історичний музей, Львівська національна галерея мистецтв ім. Б. Возницького, Музей етнографії та художнього промислу.

Заплановані до Дня школи в музеях заходи готували вчителі-предметники, наукові працівники музеїв, класні керівники, творча рада батьків. До оргкомітету з проведення заходів входили Навчально-методичний центр освіти м. Львова та кафедра загальної та соціальної педагогіки ЛНУ ім. І. Франка.

Підготовчим етапом були розробка й узгодження самого плану заходів, осмислення поставлених цілей, складання та обговорення схем конкретних уроків, підготовка відповідного дидактичного забезпечення, підбір форм, методів для діагностики спостережень за враженнями, почуттями, що виявляються під час відвідування музеїв, уроків-екскурсій.

Типи уроків було підібрано відповідно до вікової категорії учнів. Для початкової школи запропоновано екскурсії та майстер-класи, в основній школі використовувались урок-панорама та урок-екскурсія, зі старшокласниками проводилися інтегровані уроки.

Теми уроків попередньо визначалися й затверджувалися педагогічною радою школи. В основі всіх заходів була реалізація дидактичних принципів послідовності, наступності та неперервності загальної освіти, оскільки технологічний майданчик музею уможлиблює пошук різноманітних порівнянь, зв'язків, паралелей під час проведення різних типів уроків і використання різноманітних методів навчання.

Реалізуючи програму Дня школи в музеях, педагоги спиралась на ігровий, діловий, духовний рівні спілкування з учнями молодшого і старшого підліткового віку. Вплив учителя та музейного працівника на учнів цілеспрямовано та регульовано здійснювався шляхом використання механізмів навіювання, переконування, наслідування під час роботи на експозиції.

Структурне переконування, як механізм виховання, включає в себе теоретично обґрунтовані (логічні) прийоми, за допомогою яких певна інформація, що повідомлялася учителем і музейним працівником, органічно впліталася у сферу інтересів школярів. При цьому вони

доводили істинність чи хибність певних інформаційних повідомлень, їхню значущість. Завдяки застосуванню переконування педагога вміло підводили учнів до розуміння певних положень і домагалися внутрішнього їх прийняття [2].

Натомість механізм навіювання використовувався для впливу на почуття дітей. Завдяки майстерному слову педагога та музейного працівника, який уміло зосереджував увагу на виокремлених творах мистецтва, підсилювалися можливості засвоєння учнями певних понять, активізувалася здатність до формування нових асоціацій та творення художнього образу. Було відзначено, що навіювання притаманне школярам будь-якого віку, але чим менша дитина, тим легше вона йому піддається. Крім того, навіювання природно використовувати в музеї, де вчитель і музейний працівник звертаються безпосередньо до авторитетного історичного джерела, юридичного документа, посилання на видатну особу, тому ефект від даного механізму постійно зростає.

Під час проведення Дня школи в музеї використовувався механізм наслідування, коли учні копіювали вербальні та поведінкові реакції дорослих – батьків та родичів, що їх супроводжували, учителів та музейних працівників, ролі яких діти виконували. Було зауважено, що від механізму наслідування учні легко переходили до «зараження» мистецтвом. Спілкуючись у просторі музею, вони один одному передають різні емоційні стани – захоплення, радість, сміливість, ентузіазм, що є дуже важливим у налагодженні комунікації.

Під час роботи на експозиції були використані відповідні **форми роботи**. Це уроки в музеї, серед яких: «Україна – земля Тараса», «Шевченко-художник», «До автопортретів Т. Шевченка», «Романтизм. Реалізм. Творчість Т. Шевченка», «Від підмайстра до академіка»; екскурсії: «І оживе добра слава, слава України», «Заповіді Кобзаря», «...Та не однаково мені...» за творами Шевченка в живопису Євгена Безніска, лауреата Національної премії України ім. Т. Шевченка; *майстер-клас* «Шевченкіана у творчості І. Труша».

Важливо зазначити, що на етапі реалізації запланованих заходів головним джерелом інформації для учнів був музейний працівник, який розповідав на доступному для дітей рівні про особливості тієї чи іншої музейної пам'ятки, колекції загалом, стимулюючи школярів активно долучитися до процесу комунікативної взаємодії [4]. Контроль, оцінка та корекція знань учнів відбувалися без будь-якого тиску на них, а ґрунтувалися на бажанні дитини пізнати нове у творчості Т. Г. Шевченка, зазирнути в його духовну скарбницю.

Завершальним етапом Дня школи в музеях став *круглий стіл*, де свою думку могли висловити педагоги,

науковці, представники музеїв, батьки. Був проведений детальний аналіз кожного заходу, що відбувався, а також виконання домашнього завдання, в якому висвітлювалося власне бачення учнів тих заходів, учасниками яких вони були. Поетичним підсумком проведення Дня школи в музеях можуть слугувати слова Р. Лубківського:

Там Шевченко присутній, присутні ми,
Ми – повітря його, його простір і тло,
Де, мов сонце, засвічується чоло,
Гасне маска посмертна, і меркнуть свічі,
І народ сам собі вдивляється в вічі...

Висновки. Проведення Дня школи в музеях, приурочене святкуванню 200-річчя від дня народження Т. Г. Шевченка, сприяло реалізації принципів гуманізації навчально-виховного процесу, дало можливість висвітлити значення його постаті в сучасному житті суспільства загалом і для кожного зокрема.

Головними особливостями Дня школи в музеї визначено:

- залучення до роботи всього педагогічного колективу, включаючи адміністрацію школи та творчу раду батьків;
- творча співпраця з науковцями, митцями та методистами м. Львова;
- продумана організаційно-методична взаємодія між школою та музеями міста;
- діагностика спостережень за практичними уроками в кожному класі.

Вважаємо, що досвід учителів СЗШ № 50 м. Львова в організації Дня школи в музеях є прикладом ефективної взаємодії школи та музею, чудовою можливістю розкрити важливі індивідуальні якості особистості в контексті гуманізації вітчизняної освіти [5].

Проведення музейних уроків у рамках технології сприятиме виконанню даних завдань, а також допоможе вчителям набути вміння разом із учнями зануритись у сприйняття тієї чи іншої особистості або епохи, інтерпретувати її головні здобутки під різними кутами зору та налагодити діалог між вихованцями.

Подальшого розвитку потребує впровадження апробованих технологічних знахідок, які ґрунтуються на механізмах співпереживання та напрацювання діагностичного матеріалу для позитивно-емоційного оцінювання свідомого, творчого ставлення учня до загальнолюдських цінностей, що створює виховну особистісно зорієнтовану технологію [3].

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Караманов О. В. Музейний простір в контексті ідей мультикультурної освіти // Наук. вісник Південно-українського держ. пед. ун-ту ім. К. Д. Ушинського : зб.

наук. праць. – Одеса : ПДПУ ім. К. Д. Ушинського, 2007. – № 5–6. – С. 196–2000.

2. Лозова В. І. Теоретичні основи виховання і навчання : навч. посіб. для студентів. – Харків, 1997. – С. 19–46.

3. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін., за ред. О. М. Пехоти. – К. : А.С.К., 2004. – 256с.

4. Протопопов Ю. Художественный музей: работа со школьниками / Ю. Протопопов // Эстетическое воспитание. – 2002. – № 5–6. – С. 28–35.

5. Столяров Б. А. Специфика сотрудничества музея и школы в условиях их взаимодействия // Столяров Б. А. Музейная педагогика. История, теория, практика : учеб. пособие / Б. А. Столяров. – М. : Высш. шк., 2004 – С. 158–163.

Гурин А. Образовательная технология

«День школы в музее»

В статье освещены проблемы использования технологического подхода к организации в пространстве музея школьных мероприятий, в частности, посвя-

щенных празднованию 200-летия со дня рождения Т. Г. Шевченко. Подчеркивается роль музея в формировании общекультурных и общечеловеческих ценностей в учебно-воспитательном процессе.

Ключевые слова: педагогическая технология, технологизация учебного процесса, технологическая площадка, педагогический марафон.

Huryn O. Educational Technology of «the Day at the Museum School»

The article highlights the problems of using technological approach to school activities in space of the museum. It also highlights the role of the museum in the forming of comprehensive and universal values at the educational process.

Keywords: educational technology, technologization of learning process, technological platform, the pedagogical marathon.

Стаття надійшла до редакції 23 квітня 2014 року

УДК 373.21:793.31–053.5

*Людмила Андрощук,
канд. пед. наук, доцент, завідувач кафедри хореографії та художньої культури
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ-ХОРЕОГРАФІВ У ПРОЦЕСІ ПОСТАНОВКИ ТВОРЧОГО ПРОЄКТУ

Автор статті висвітлює особливості розвитку творчого потенціалу майбутніх учителів хореографії в процесі застосування методу проекту. На прикладі постановки вистави «Право на життя: хореографія проти наркотиків та алкоголізму» розкриваються етапи роботи зі студентами, а саме: вибір теми, написання лібрето майбутньої вистави, пошук музичного матеріалу й хореографічної лексики для танцювальної постановки, робота над частинами спектаклю та поєднання їх у цілісне дійство, виготовлення костюмів та декорацій, прем'єрний показ, робота над відеоматеріалами проекту.

Ключові слова: майбутній учитель-хореограф, творчий потенціал, творчий проєкт.

На сучасному етапі розвитку педагогічної науки зростає інтерес до індивідуальності вчителя-професіонала, обумовлений переглядом змісту освіти і пошуком нових парадигм навчання та виховання майбутніх педагогів. З огляду на це професійна підготовка майбутніх педагогів-хореографів потребує пошуку нових форм організації

навчального процесу, які б сприяли розвитку творчого потенціалу.

Проблемі творчого розвитку індивідуальності засобами мистецтва присвячені дослідження Г. Падалки, Л. Мільто, О. Отич, О. Сергієнкової та ін. Підготовка педагогів-митців висвітлюється в роботах О. Музики,